

СРПСКА РИЈЕЧ

ОРГАН СРПСКОГ КЛУБА ВИЈЕШНИКА ЗАВНОХА

ЦИЈЕНА 30 ДИНАРА

*Све оно што је прошло
кроз борбу или је помагало
— а то је главнина српског
народа у Хрватској —
заузело би најоштрији став
против цијена нашег на-
рода и против сваког по-
кушаја оживљавања оног
старог.*

Пред бирањем Главног одбора Срба

Наши народи били су ближе једни другима 1918 него 1941 године. Наша земља је била разријена унутрашњим супротностима, корупцијом и петокотонаштвом. Али у пркос томе наши народи били су вољни да је бране, по кривицом врхова војске и државне управе, 1941 претставља једну од најсрамнијих капитулација у нашој историји. Мјесто да се мисли на одбрану земље, влада се спрема на бјегство, војска на предају, а наши издајници били су спремни да поведу наше народе у братоубилачко клање.

Против истребљивачког и људског окупатора и његових слуга нашим народима су остала два пута: пут оружане борбе и чести, и пут ропства и срамоте. Комунистичка партија Југославије је нашим народима указала прави пут — пут бескомпромисне оружане борбе против окупатора и свих његових слуга.

Но борба се није могла замислити без братства и јединства, а братство и јединство могуће је само на бази равноправности, а равноправност је значајна да сваки народ има право на слободан и несметан културни живот. На тим начелима почивају одлуке Другог засједана АВНОЈ-а о стварању демократске федеративне Југославије, у којој су удружени Србија, Хрватска, Словенија, Македонија, Босна и Херцеговина и Црна Гора.

Херојска борба наших народа удружена са СССР-ом, Енглеском, Америком и другим слободољубивим народима — дакле цијелом антифашистичком коалицијом, а напосе огромна материјална и морална помоћ СССР-а и сјајни војнички принос Црпене армије — омогућује велике успјехе наше борбе, које означавамо тековинама народно-ослободилачке борбе а то су: слобода, братство и јединство, равноправност, демократија и федерација.

Расламсавање оружане борбе — а то је темељ свему — зависило је 1. од братства и јединства свих народа Југославије и 2. од јединства сваког народа напосе. У том погледу сви народи Југославије постигли су велике резултате. Ако размотримо политичке ствари у Хрватској можемо рећи да оне — у том погледу — стоје добро — и код Срба и код Хрвата. Гајени српско-хрватско братство они су остварили јединство српског односно хрватског народа. Код Срба је у борби све што може пушкати понјети, а народ је окупљен око свог политичког руководства — Српског клуба вијешника ЗАВНОХ-а — у коме је окупљено све без обзира на страначку припадност и на друштвени ред. Хрватски народ — исто тако — масовно је у борби, а политички је сав народ придружен. И Срби и Хрвати се удружују у јединственој народно-ослободилачкој fronti. Сваком је позната руководећа улога Комунистичке партије у подизању устаика и у цијелој народној борби. Важно је подвући да је код хрватског народа Извршни одбор ХСС-а имао знатан удјело јер је раскријкавао Мачекову кляку, њихове трабанте и спекуланте, неке бивше сељачке прилаке ХСС, које би пок. Радич назвао «покварена господа». Мачек и та његова кляка проповиједали су политику чекања и пасивности, а у ствари везујући се са окупатором, активно се борили против народно-ослободилачког покрета. Они су се завојили из хрватског народа, спекулацију да ће са свим против-народним снагама Југославије и помоћу међународне реакције у часу слома Њемачке успоставити стару Југославију, вели-

кокриске хегемоније и њених помагача код других народа, а у првом реду код Мачека и његове кляке код Хрвата.

Како је речено, српски народ у Хрватској окупио се око свог Српског клуба вијешника ЗАВНОХ-а. За годину и више дана овог постојања тај клуб је ојачао своју улогу, ширећи српско-хрватско братство и окупљајући око себе сав српски народ разбијањем српских издајника — четника. Као реална снага четници у Хрватској више не постоје, они се још само таборе у њемачко-усташким гарнизонима. Али како сам назив каже, клуб је превршио узак, а организационо премало везан са широким слојевима српског народа у Хрватској. Зато се је осјетила потреба да се српски народ организује на једној широј бази — у једној својој српској организацији — али тако да се не би враћали назад, на да не би дошло до издвајања Срба на једној пто би за последицу имало окупљање Хрвата на другој страни. Дошло се је до тога да би се то најбоље постигло кад би се створила јединствена организација свих Срба под руководством Главног одбора Срба, који би водио бриту о српским стварима, а напосе се старао о равноправном односу и судјеловању српског народа код рјешавања државних и народних послова. Главни одбор Срба ће бити дио јединствене народно-ослободилачке fronte Хрватске. Тиме ће се постићи да српски народ рјешава своја питања у заједници са хрватским народом. На тај начин би Срби и Хрвати у Хрватској као Срби, Хрвати и Муслимани у Босни, или Срби и Хрвати у Војводини — уређивали своје односе братски и равноправно без потребе да који народ тражи помоћ од својих савародљака ван своје федералне јединице. То одговара и рјешењима Велике српске скупштине у Београду која је застала принцип националне циљане свих Срба, али је уједно упутила Србе ван Србије да своја права остварају у заједници са народима са којима живе.

У Шибенику је основан Иницијативни одбор за спровођење јединствене организације Срба и бирање Главног одбора Срба у Хрватској. Тај одбор ће се бирати на једном великом конгресу свих Срба из Хрватске. Конференција на којој је изабран Иницијативни одбор припукала је пажњу читаве јавности и позитивно потврдила одлучност српског народа у Хрватској да уједни све снаге за брзо истребљавање окупатора. Ријеч топлише и признања које је том приликом упutio српском народу у Хрватској тајник ЈНОФ-а Хрватске друг Бакарин, који је подицао да је српски народ пошо огромни терет борбе и био носилац братства Срба и Хрвата, напхле су на тонао пријем код српског народа.

Главни одбор Срба треба да организационо повеже цео српски народ у Хрватској. Српски народ у Хрватској страшно је страдао. Окупатор и његове слуге шлти су за тим да га униште до краја, не питајући јес ли комунизта, самосталан или радикал — доста да си Србин. Запитају су уживали само — издајнице српства. Српски народ у Хрватској пришао је као цијелина народно-ослободилачком покрету на националној припадности, а не по страначкој. Због тога би био злочин према народу кад би се код српског народа у Хрватској хтјело прићи оживљавању старог партијско-политичког

живота, кога је живот прегазно, ција су се водства склонула у ипо-страштво или избјегла у Србију, и увукла се у се, уколико нису помагали народне непријатеље. Свако покушавање истицања ранијих партијских подвојености код Срба у Хрватској, било у Јединственој народно-ослободилачкој fronti или ван ње, подривало би позицију нашег народа и довело би до тога да би се у те организације увукли углавном, и покушали рехабилитирати — они који су стајали на рубу народне борбе, имали опортунистички став према окупаторима и његовим слугама, сарађивали с њима или им служили отворено. А њихов први задатак би био да се вежу са Мачековом кляком и велико-српском реакцијом у циљу да нашим народима отму тековине народно-ослободилачке борбе.

Све оно што је пропало кроз борбу или је помагало — а то је главнина српског народа у Хрватској — заузело би најоштрији став против цијена нашег народа и против сваког покушаја оживљавања оног старог.

Младо покољење наших народа — како каже Његош: «младо жито повијај клякове пређе рока дошла ти је жетва» — дало је највише жртава за остварење нове Југославије, ударило свој снажан печат новом стваралаштву и највише допринијело да се раскину окови прошлости, који су наше народе спутавали и давили. Ово је поучило наше народе напред. Прошлот ропства и затрованости наших народа је мртва и нема те силе која би је могла повампирити.

Ко то не види тај је преспавао највеличанственију епоху наших народа и за њега важи оно што је речено за реакционаре у вријеме велике француске револуције да «шлти су шта научили, пити што заборавили».

Изад тога српски народ у Хрватској има да приступи великом послу обнове и изградње, повратка пљеглицца, збрињавања удовица и сирочали и опште стварању новог живота и за то је потребно јединство цијелог народа.

Може се негде у Југославији догодити да се у оквиру Јединствене fronte приступи изузетно оживљавању старог, ако су остали трагови страначког живота и ако се то афирмисало у борби (као што се код нас у Хрватској афирмисало у борби Извршни одбор ХСС). Али то ипак не може да важи за српски народ у Хрватској који је — изузимајући народне непријатеље — сав ушао у народно-ослободилачки покрет, одабацијући при том стари партијски багаж.

Срби из свих крајева Хрватске, Славоније и Далмације морају већ сада све предузети што могу да се све организује и припреми да дођу прави претставници народа у што већем броју на конгресу на коме ће се бирати главни одбор Срба у Хрватској. Тако ће се цеоовно манифестовати и још више продубити јединство нашег народа у Хрватској, који ће — слједићећи линију коју је тако снажно заорао у народно-ослободилачком покрету — и даље бити иницијер и првоборач за копаћу побједу опш тежња и настојања која су најбољи стпови наших народа исписали крвљу на свим бојиштима наше палаћене довојине. А то је демократија и федеративна Југославија — братска заједница наших народа, која ће нашим народима допјети мир, слободу, благостање и срећан живот.

Др. Раде Прибићевић

ОСЛОБОЂЕН ГОСПИЋ

Велики успјеси Југославијске армије
Ослобођена Бјељина. Разбијен један пук
СС дивизије „Принц Еуген“

Наше јединице у офанзивном налету ослободиле су Госпић, Лички Осик, Личко Лешће, Језеране, Карлобаг и оток Паг. Усташко-легионарска дивизија, којом је командовао Усташки разбојник Јуцо Рукавина дијелом је уништена и готово сва заробљена. Огроман је ратни пљен.

У источној Босни на подручју Брчког и Бјељине, продужујући офанзивне операције, наше трупе сломиле су непријатељски отпор и ослободиле Бјељину, Брезово Поље и велики број других мјеста. Наше трупе настављају гоњење непријатеља и воде борбе на подручју опкољеног Брчког за сам град.

Сјеверо-западно од Сарајева наше трупе су разбиле један пук њемачких СС трупа «Принц Еуген» и заплениле цијелу комору пука. Источно од Сарајева настављају се борбе са опкољеним непријатељем који настоји да се пробје из обруча. На подручју Пала заузето је неколико непријатељских упоришта.

У Лици продужавају се борбе у подручју Оточца са јаким непријатељским снагама. Непријатељ је одбијен уз велике губитке на подручју Огулина и Петриње.

У Пожешкој Котлини наше јединице уништиле су неколико непријатељских упоришта на подручју Кутјева и наставиле успјешно гоњење непријатеља.

На подручју Чазма—Иванићград у борбама је убијено 120 непријатељских војника а заробљено 175.

У Словенији осујећени су сви непријатељски покушаји заокружавања у подручју Приморског.

Црвена армија заузела Братиславу

Борбе у предграђима Беча
Црвена армија напредује преко Марибора
у правцу Граца

За 4 дана објављено је девет дневних заповиједи маршала Стаљина и то поводом заузећа градова: Бечког Новог Мјеста, Велике Кањиче, Шопрона, Глоггау, Трнаве, Глоговеца, Сенеца, Ратибора, Бискау, Вашвара Керменда, Светог Готарда, Њитре, Галанте, Мађаровча и Кремнице.

Трупе 3. украјинског фронта послје брзог напредовања тенковских и пјешадијских снага освојиле су 3. априла Бечко Ново Мјесто, важно комуникационо чвориште и упориште њемачке одбране на прилазима Беча. Југозападно од Блатног Језера, заједно са бугарским трупама, 2. априла зазеле су средиште индустрије нафте у Мађарској, град Велику Кањичу и много других насеља.

Битка за Беч је отпочела. Заузета су два предграђа Беча. Трупе Црвене армије и бугарске јединице напредују у правцу Марибора и Граца.

Само у борбама 1. априла трупе овог фронта заробиле су преко 12000 непријатељских војника и официра. Заплјено је 30 авиона, 71 тенк, 17 оклопних кола, 20 оклопних возова, 315 пољских топова, 100 радиостаница, 20 локомотива, 927 вагона, 59 складишта наоружања и живљених намирница, и много других ратних трофеја и ратне спреме.

На фронту 1. бјелоруске армије, западно и југозападно од Кистрина наставља се опкољавање и уништавање велике њемачке групације.

Трупе 2. бјелоруског фронта настављају уништавање опкољене непријатељске групације источно од Данцига и освојиле су низ насеља.

Трупе Црвене армије у својим офанзивним операцијама заузеле су Братиславу.

Црвена армија је у Чаковцу. Ослобођено је готово цијело Међумурје.

Савезничке трупе мање од 100 км од чехословачке границе

Искрцавање у позадини талијанског фронта

Трупе генерала Патона налазе се у предграђима Готе и удаљене су 300 км од Црвене армије, а мање од 100 км од чехословачке границе. На југу, тенковске јединице, послје свладаног отпора у Ашафенбургу налазе се 45 км од Нирнберга.

Савезничке трупе налазе се у предграђима Касела и Фулде, коју су прешле 8 километара, и заузеле су 12.500 квадратних километара њемачког територија источно од Рајне, освојиле су градове Рајне и Минстер и прешле 50 километара источно од Минстера. Осујећен је њемачки покушај да се извуку из Рура.

Трупе 2. армије воде борбе у Оснабрикену, док трупе 1. канадске армије надиру у Холандију.

Трупе 9. америчке армије настављају напредовање према ХанOVERу. Моторизирана пјешадија 6. британске падобранске дивизије прешла је Дортмунд.

Америчка 3. армија наставља напредовање од Ајзенаха на аутострада за Берлин, од кога је удаљена нешто преко 200 километара.

7. америчка армија и даље напредује према Баварској.

У Италији савезничке јединице искрцале су се у позадини непријатељског фронта сјеверно од Равене и заузеле један дио подручја на лугу Комакио.

ИЗБЈЕГЛИ СРБИ ИЗ ХРВАТСКЕ И ДАНАШЊА СТВАРНОСТ

Вино жин у нашој земљи не може оспорити чињеницу, да су Срби, заточени на територију «Независне државе Хрватске» били осуђени на истребљење. У прилог томе, поред осталог, говоре и многи ухваћени документи код убијених устаца још 1941, као и говори Миле Будака на зборовима у НДХ, у којима је већ првих дана њеног настанка говорио: »Неће бити среће ни благостања, док и после њихе влашко несто лаје на територију «Независне државе Хрватске».

У тој ситуацији Србија је отворила мајини недрга, да би пружила уточиште својој угроженој дјечи, што ми Срби из «прека» нећемо и не можемо никада заборавити.

Но није било могућности да се са угроженог територија пребаци срби у Србију, да би отишао само мали број, док је већина остала на својим огњиштима.

Ласно је и шедвојбено, да су се под опасним околностима преостали Срби у Хрватској могли одржати једино и искључиво оружаном борбом, па коју их је позвала Комунистичка партија, а коју су већ првих дана подупрли многи хрватски родољуби.

Што се све збило кроз три и по године ослободилачке борбе, данас нам је сјама јасно, али је потребно и вриједно да се мало озвирнемо на држање наше емиграције у Србији за то вријеме.

Према прикупљеним подацима, у Србију је избјегло само из Хрватске око 70.000 Срба свих старежа. Мислим да нећу погрешити ако ове емгранте разврстам у три категорије:

Прва и најбројнија категорија су сељаци, који су се разишли по унутрашњости Србије, гдје су код своје српске браће нашла на топли пријем. Њихово држање кроз читаво вријеме окупације било је у огромној већини потпуно исправно и они се вису илчим «гријешали» о интересе народно-ослободилачког покрета. Они су радосно дочекали Народно-ослободилачку војску и све оло, што је било способно за борбу, прикључило се нашим ослободилачким јединицама. Неки од њих већ данас се насељавају у папуштена швапска и мађарска села Срема и Бачке, док други чекају могућност за повратак на своја огњишта.

Друга, најмања група, су разни мали обртници и зановијци, који су такођер већим дијелом отишли у унутрашњост и кријали на разне начине. Они су живјели једно вријеме од своје усетевише, касније су продавали своје ствари, бавили се разним ситним пословима, настојећи на све начине да се не прихватају нијача, што би их довело ма у какву везу с окупатором. И они су радосно дочекали дан ослобођења очекујући јасно да се врате у своје крајеве.

Трећа категорија, уједно најинтересантнија, јесу разни политички интелектуалци, крупни привредници, интелектуалци — тзв. «горњи друштвени слој». Они су скоро без изнимке остали у Београду, гдје су — осим часних изјављивања — за вријеме окупације развили свој протународни и издавачки рад, служећи окупатору као доушници, произвађачи материјала за непријатељске ратне плъеве, диферанте и слично. Та група интелектуалата и људи без икаквих скрупула искориставала је сваку прилику, да себи осигура што удобнији живот, пако свијеса, да се до те удобности долази преко љешена најбољих онова српског народа. Баш та група била је главни центар пропаганде Драже Михаљковића и из ње су потјецали разни летци и брошуре у којима се нападао народно-ослободилачки покрет и пабацивале најпрвакције лажни против Па-

ролно ослободилачке војске. Њихова девица је била «за краља и отаџбину», т. ј. за оно старо пропало доба, у којему су они понут нарајата, живјели на најлошој грбачи.

Та група покварењака позната нам је врло добро још из предратних времена. Они су систематски и плански расиријивали у старој Југославији мракну Срба према Хрватима, и стварали јаз између њиха два народа. Такав њихов рад имао је за логичну последицу јачање усташког покрета, па према томе и они су дали свој допринос трагедији српског народа. Крајин је цинизам, кад се они данас брину за судбину српског народа у Хрватској, кога су они својим нетоколонизацким радом пред рат гурили у најдирељо фашистичке немани, а за вријеме рата као четнички «жидеозити» и сарадници окупатора, многу српску кућу завели у прио.

Било би природно, да су се ти тинови завукли у мишије дупе након ослобођења Србије и Београда, али умјесто тога они су данас постали грлати букачи, који па сва уста сијају пограде на лово стаље. Њихова дрскоост и издаја према граница и они се не устручавају да јавно говоре, како је под окупатором било боље него данас. Они данас лију крокодилске сузе над судбином српског народа у Хрватској јавно су баш они својом сарадњом са окупатором, јачајући његов ратни потенцијал, продајавали патње и крварење тога истог народа. Они су у својој издајничкој и шовињистичкој заслужљивости и покварености бескомпромисни противници читавог хрватског народа, притискујући му злодјела усташких изрода, како је јасно као дан, да су баш они рођена браћа у стања, јер су једни и други псећом вјерлошћу служили истог господара — окупатора.

Ето то би биле основне карактеристике особине српске емиграције из Хрватске, коју треба диференцирати по групама.

Број би неопростив грјех, ако другова, који су олазили у Београд и имали прилике да чују мишљење оних Срба из Хрватске — које сам сврстао у трећу категорију — донос се закључке о расположењу читаве српске емиграције из Хрватске према њиховој ужој домовини Хрватској, па основу стечених дојмова из разговора са тим покварењацима.

Једно мора бити јасно за свакога: Срби у Хрватској су својим огромним жртвама и падчовјечаским папорима у заједничкој борби са својом хрватском браћом извојевали пуно слободу и равноправност. У тој борби изникло је и политичко руководство Срба у Хрватској које је доказало, да му интереси народа леже изнад свега. Прелорођеши српски народ у Хрватској изабрао је и јасно одредио свој изволтни пут, а то је пут слоге и братске љубави са Хрватима у заједничкој домовини Хрватској.

Заједнички проливена крв Срба и Хрвата за свете идеале слободе и братства најопажнија је гаранција, да ће сви изроди и кољачи бити немилосрдно кажњени, без обзира звали се они усташе, четници или ма како другачије, јер то траже животни интереси наших двају братских народа.

Стога ми поручујемо свима онима, који су безбрижно живјели под окриљем окупатора и њему служили, да не примамо никакве лекције с њихове стране, јер у чишћењу нашег здравог животног организма, најприје баш они морају положити рачун за свој рад кроз вријеме од четри године народног страдања.

Богољуб Рапајић
мајор

Од Лапца до Бихаћа

Понављена Лика доживљава овах дана ерстне часове свог коначног ослобођења. Битка за битком се води, падају редом утврђени непријатељски гарнизони. Некад легла њемачких и усташко-четничких разбојника постају мирна мјеста у којима ослобођени народ одушевљено дочекује своје ослободиоце — борце моћне Југослаvensке армије.

Први је ослобођен Доњи Ланац. Наиласе наши тенкови, који као разјарени дивови личним цестама и кршењима немилосрдно прогоне непријатеља. Нису то више они мали тенкови које су лички борци по клацима Лике дочекивали, умишталвали и заробљавали, већ колоси који, већени вјештим рукама, сију смрт међу непријатељима. Истога дана кад је ослобођен Доњи Ланац ликвидирали су и непријатељска упуштања Боричевац, Камениско и Џупола. Борба се наставља даље. Циљ наших операција је Бихаћ. Наши тенкови крче пут и отварају пролаз пјешадији. Терен на овом сектору је врло негодно. Тенкови су пролазили врло стрмим нагибом, понекад до 70 степени, тако да су гусенице на неким тенковима по три пута падале, али их је посада с пожртвованошћу, често пута под најжешћом непријатељском ватром, поново наметала. На таквом терену камјони нијеси могли доважати бензин, па то није кочило напредовање тенкова. Камјоне су замијенила лећа тензијста.

Непријатељ је увидио опасност која му пријети од наших тенкова и зато је на том сектору сконцентри-

сао већи број протуколских оружја. Но, наши тенквисти вјештим маневрирањем смањивали су разорно дејство овог оружја. На Лопати код Небљуса тенквисти су извршили успешно маневар оикољавања и продирући са свих страна ухватили су четри непријатељска протуколца са цијелом посадом. Одличном сарадњом тенкова, артиљерије и пјешадије непријатељ је стално потицкавал према Бихаћу. Повела се борба за врата Бихаћа која су сачињавале врата Дреновача и Жељезна Глава, свака са по једне стране цесте. И овдје су наши тенкови одиграли значајну улогу. Након дводневних борба, пошто су тенкови отворили пут пјешадији, у снажном ноћном јурићу пала Дреновача, коју је салатни командант 26 дивизије пуковник Божо Божовић у 4 офалзиви са својом бригадом, наоружаном тадашњим партизанским наоружањем, бранио пуних четрнаест дана. Далматински борци одолијевали су тала много надмоћнијем непријатељу због нежртвовношћу и херојством, а данас с тим ластем одликама, обогаћени ратним искуством и модерно наоружањем, претстављају много јачу ударну снагу која неумољиво лами непријатеља.

Истовремено воли се борба за други ступ врата Бихаћа, за коту Жељезна Глава. Четири тенка падају уз коту са чијег врха туче њемачко протуколско оружје «Панцерфауст» (жељезна пештица). Једна граната из «Панцерфауста» потађа наш први тенка али ипшпадија на тенку не да се смести. ипшпадија у њемачког

Изјава Мане Трбојевића тајника Округног НОО-а за Кордун

Акција за стварање јединствене организације Срба у Хрватској се наставља. У вези с том акцијом друг Мане Трбојевић, члан Српског клуба вијешника ЗАВНОХ-а и тајник Округног НОО-а за Кордун најавио је сљедеће:

»Иницијатива Српског клуба да се створи широка политичка организација Срба у Хрватској, у чији би главни одбор ушли претставници најширих српских народних маса, прихваћена је од Срба Кордуна са нарочитим задовољством. Срби Кордуна кроз четири године немилосрдне и крваве борбе против окупатора и издајца свих боја и длака, искористили су чврсту борбену заједницу не само унутар својих редова, него су допријели и свој удео чвршћем политичком и духовном јединству свих Срба у нашој земљи. Ни за час, ми Срби Кордуна, нисмо изгубили из вида, да нам је срећнији и љепши живот могуће остварити само и искључиво у сложеној братској заједници Хрвата и Срба. Покушај изрода српскога народа да у Плашчанској долини паћу упориште за остварење својих мрачних и подлих на-

мјера је пропао. Изузев неколицине друмских разбојника све што је способно за борбу налази се данас у редовима Југослаvensке армије, док позадина улаже и посљедње напоре у циљу одлучне битке за потпуно уништење окупатора и његових слуга у нашој домовини.

На задатцима проширења и учвршћења наше јуначке војске, као и на изградњи и обнови нашег опустошеног и опљачканог Кордуна, расте свакодневно стотине нових ударника — активиста, проверених и прекаљених, који се не уздижу на руководећа мјеста кроз партије, протежнју и привилегије, него кроз свакодневне акције, које доприносе брзом остварењу коначне слободе и народног благостања.

Срби Кордуна у својој проширеној политичкој организацији виде нови залог сигурности за своју потпуно равноправност са браћом Хрватима у својој ужој домовини савезној Хрватској, као и допринос општој мобилизацији свих народних снага у циљу што бржег докопчања рата. Напосе кроз њу виде себе као најбоље чланове ЈНОФ-а Хрватске.

Основан Привремени одбор за сређивање задругарства у Хрватској

Претседништво земаљског антифашистичког Вијећа Народнот Ослобођена Хрватске донијело је на својој сједници од 11 марта 1945 одлуку о оснивању Привременог одбора за сређивање задругарства у Хрватској која гласи:

Члан 1. Ради обнове и унапређивања задругарства уопште, те ради уређења задружних односа и задружне имовине па подручју федералне Хрватске, оснива се Привремени Одбор за сређивање задругарства у Хрватској у сједишту ЗАВНОХ-а.

Члан 2. Привремени Одбор за сређивање задругарства у Хрватској врши привремено до обнављања главног задружног савеза, односно до избора органа главног задружног савеза, на подручју федералне Хрватске све нужне функције главног задружног савеза, у смјелу Закона о привредним задругама од

поручника који је руковао «Панцерфаустом» и директним поготком разноси га у парамарчад. У постави борбе пада и Жељезна Глава. Врата за Бихаћ су у нашим рукама.

Почиње борба за сам град. Непријатељ је настојао под сваку цијену задржати Бихаћ у својим рукама, те ји интервенисао из више правца. Од правца Босанске Крупе надирао је 104. њемачка дивизија, али је уз осјетне губитке одбијена. Од правца Карловац—Огулин—Слуњ надирао су четири непријатељска батаљона, од којих двије боје 4. Павелићевот тјелесног здруга. Прије одласка из Карловца усташе су положили Павелићу заклетву да не се свакако пробити у Бихаћ, но дају заклетву ипсу испунили. Код Слуња су потпуно разбијени, оставивши преко двије стотине мртвих, 60 заробљених и доста оружја. Све интервениције од Оточца и Госпића су такођер одбијене. У овим покушајима продора њемачка 392. дивизија претрпјела је веома осјетљиве губитке.

24 марта око подно наших тенкови продиру у дио Бихаћа на лијевој обали Уне. До вечери овај дио града био је углавном очишћен, осим неколико кућа непосредно уз мост преко Уне. Под жестоком артиљеријском ватром непријатељ се повукао на десну обалу Уне, одкле је отворио жестоку ватру на мост. Није то сметало наше бљиде да јурну према мосту, али прва, погођена гранатом, почиње да гори. Међутим бљиде јури даље сипајући по непријатељу смртоносноу кишу из својих оружја све док посада није херојском смрћу завршила у пламену. Непријатељ жртвује своје дјелове на лијевој обали Уне и диже мост у ваздух, надајући се да ће на тај начин успорити надирање наших јединица према његовим положајима. Али порушени мост није значајно никакво олакшање за непријатеља. Херојски подвиг једне групе од двадесетак наших бораца показао је да за наше војнике нема препрека. Може се пријети, макар и уз највеће палоре и опасности по живот, и преко порушеног моста. Преко испрекрштаних балвана и стубова пребацила се ова група на десну обалу Уне, али овдје ју је дочекала жестока непријатељска ватра. Седморница од ових бораца успјели су да се дочепају једне куће из које су се огорчено бранили. Спрат по спрат морало је четрдесетак пљавба да освача плаћајући своју упорност у мртвима. Шест бораца из ове групе нали су борећи се јуначки.

Преко порушеног моста пије се могло и зато је брзо направљен један сплав па којем су се наше јединице пребацивале па десну обалу Уне, забијајући клин у непријатељске положаје. С друге стране пападале су јединице 4 Корпуса. Простор па којем се непријатељ бранио бивао је све мањи. У диму, треску и експлозијама граната и бомба, у смртоносним рафалима ламила се сила хитлеровских пљачкаша и њихових паса чувара легионера и усташа. Борба је била у својој завршној фази. И док се тако на једној страни града одвијала огорчена битка, па другој страни ослобођени народ једног села бирао је, с искреним осјећањем весеља и радости, по први пут своју праву народну власт.

28 марта у јутро отпор непријатеља у граду био је потпуно скрпшен и наше јединице овладале су цијелим градом. Хрпе љешева, разбијених возила и оружја било је на улицама Бихаћа. Њемачка сила лажала је у румевинама.

Након седамдесетих борби у Бихаћу уништено је и запљешено 350 вагона муниције, запљешено око 60 топова и 120 кампова, запљешено је 200 моторних возила. Убијено је преко 4000 непријатељских војника и официра, заробљено преко 2000, а према изјави заробљеника број рањених износи преко 5000.

То је резултат успјешне борбе за Бихаћ.

Тошо Драгнић

РАЗМИШЉАЊА КОЛХОЗНИКА

Новогодишњу ноћ провео сам у једном од имунних колхоза Свердловске области. Имали смо јетку, било је много галаме и весеља, пјесме и игре. У поздравима људи су изражавали много озбиљних жеља, цртали тако реалне перспективе Нове Године. Да су оне накоминале више практични план рада него жеље за Нову Годину. Ја сам позвао на страци претседника колхоза Петра Шедеста. Ми смо сјели у углу собе и отпочели озбиљан разговор. Ево шта ми је казао Шедест.

— Наш колхоз «Први Мај» не претставља изјамку. У Свердловској области има на стотине таквих колхоза. Пошто се он налази близу тако крупног индустријског центра, као што је Свердловск, у циљу да би наша било снабдевати овај град поврhem и млијеком, нашем господарству је придодата грања производње поврћа и крумпира и сточарства. Прошле године ми смо продали граду 6 снопова — тј. више него 300.000 нуцова поврћа и крумпира. Самог парадајза продали смо за пол милијуна рубаља, а краставаца за 300.000 рубаља.

— Да нисте претјерали — упштам Шедеста.

— Не, — одговори он. Прошле године колхоз је имао 1500 тонах леја (грама). Ове године ће их бити 2000. У топлој расадници претпрема се расад и култивисаће повећати ће се на 200 квадратних метара. То је допусека продукција, која уједино значи и повишене приходе.

— Вјероватно нашим приходима од милион и по ми ћемо успјети да придодемо још 500.000. — примјетно је мој сабесједник и продужио да говори о озбиљним перспективама повишења прихода. Умјесто 20 тона поврћа са једног хектара, колико је сабрао прошле године, колхоз намјерава да добије по 25 тона. Ове се перспективе праве на темељу тријежињих рачуна. Користећи отпатке градских подужења, колхоз двоструко повећава дуборење и саградити нарочиту цистерну за кишницу, да побољша процес хранљења гла влагом. Постоји намјера такође да се исуше и очисте «непотребљива» земљишта која постоје у околици.

Шедест је мени казао надаље, да је свињогојивена фарма колхоза попуњена са неколико свиња бијеле спласке чисте расе, које су купљене

у Московској области. Додавши да је узимао ријешила да набави племените овце романовске расе и да води преговоре о куповини двају прикладних бикова сименталске пасмине за мљечарску фарму.

— Све ће нам то дозволити да знатно побољшамо наше сточарство и да подигнемо његову продуктивност, — рекао је он. Али то је мало. Ми хоћемо да наше штале учинимо узорним, саградити нове штале за телад, кокошињац и шталу за овце.

Ја сам се заинтересовао како је колхоз успио да тако умножи своје господарство. Шедест се је зачудио мојим питањима.

— Народ, народ је почео радити сасвим другачије. Народ је пројект оштрим осјећајем одговорности пред државом за повјерени му посао; народ ради неуморно и ради све. Ви можете то видјети и на свима присушним на данашњој свечаности. Ондаје су и стари и старице, жене и омладинца. Радити је у нашим пословима узимало учешћа 200—250 људи. Сваки је у колхозу радио попречно 120 до 150 дана у току године. Данас ради исто толико народа, али већину сачињавају жене и омладинца. Али зато они раде кроз читаву годину, а не само у вријеме пољских радова, као раније.

— Ми живимо у обилу, имајући свега доста, — продужио је он. Али ми можемо живјети још боље, и ја бих рекао, љепше. Да, љепше. Социјални свет изградио је већини смисљени план за удешавање удобности нашега рођеног села Красноуфимска. Према томе плану колхоз је дужан да прошири свој воћњак до 12 хектара. Површину за то пламо, а садитиће (мале воћке) такође. На свим главним улицама ми морамо поставити илочинике (тротоаре). У времену јењавања пољопривредних радова, ми ћемо те послове завршити, ако сложјо припомемо на рад. У нашем плану предвиђен је темељити поправак дома, у који ћемо смјестити све установе за дјецу — јасле, дјечју башту и интернат за сирочад. На коњу, у години 1945 предвиђено је зграда токифилског кинематографа, позоришта, поправак купатила и бриљантнице. За Први Мај наше село мора бити потпуно снабдељено радиоапаратима. Ја сам слушао претједника као ошаран, тврдо вјерујући, да ће новогодишње фантазије колхозних људи ускоро постати реална стварност.

Виктор Беликов

ОДЛИКОВАЊЕ МАРШАЛА СССР-а

Претједник Президиума Врховног одликовао је Орденом «Побједе» маршале Совјетског Савеза Коњева, Жукова и Рокосовскога. Ову вјест примио је совјетски народ са највећим одушевљењем.

Претједник Президиума Врховног совјета СССР Калнин предао је

орден Лењина и медаљу «Златна Звјезда» заједно с декретом о додијелувању назива Хероја Совјетског Савеза маршалу Говорову, који је одликован за примјерно поступање ратних задатака у руковођењу војним операцијама на лељинградском фронту.

Отворен је приватни поштански саобраћај

Одлуком Министарства пошта омогућен је приватни поштански саобраћај са већим дијелом ослобођених крајева наше државе. Поште ће примати на отпрему само писма,

донеснице и слично, за све ослобођене крајеве. На отпрему ће се примати и вриједности писма у колико су упућена припадницима Југослаvensке армије.

Завршен учитељски течај у Дрнишу

Недавно је завршен у Дрнишу учитељски течај, којег је прије четир и по мјесеца организовао Окрузни народно-ослободилачки одбор Дрниш. Течај је похађао и завршило 27 омладинца и омладинка из војске и са терена бинског и дринског котара. Сви су они дошли на овај течај са малом предобразом, са 4 разреда основне школе, али зато пуни младењачког жара, воље и љубави према науци, према раду и дужности.

Течај је започео 21 октобра 1944 на ослобођеном земљишту бинског округа, у селу Ервенику.

Сам долазак на течај био је тежак и опасан. Требао се је провладити и пробијати кроз непријатељске жале и бункере. Опасност је пријетила из заседе од разбојних крволочних звјери: Нијемаца, усташа, четника...

Другарици Драгињи, јединој уда тој жени на овом течају, усташке авијери су убиле мужа. «Остало ми је лијете. Одлучила сам да живим, борим се и радим за своје лијете и свој народ», говори она. И ова млада жена изапла је са течаја ошарена, ведрија, преобразена.

Течај се водио под врло тежким увјетима. Није било ни књига ни другог материјала, али се ипак радило. «Спавали смо на поду у селачкој кући, без покривача и простирача. Јели смо из шест «порцијак» заједно са својим наставницима, с којима смо дијелили добро и зло. Учили смо по кружоцима на камењу и наа зглова у оградама, јер су се тада водиле тешке борбе за осло-

бођење Кипша. Градите па Пађепа надале су крај нас, а ми смо и даље радиле и учили. Једна грађа радила нам је другарицу Милицу. Безна крв изазвала је код нас још већу мржњу према непријатељу и још јачу одлучност да се боримо и радимо за свој народ.

Наше народне власти посвећивале су пуно пажњу и пружале сву могућу помоћ, да би течај могао што успјешније да ради и напредује. Омладинске организације су преко својих руководилаца радиле свим жаром на политичком одгоју и награди течаја.

На својим састанцима течајци су објективно и критички гледали на свој рад и недостатке у раду. Били су увијек задовољни жељом да своје недостатке поправе, да унаприједи свој рад и успјех.

Љубав, озбиљност и воља са којом су омладинци приступили раду, елан и упорност њихова, најбоље су гаранције да ће они заслужити пошерење, које им поклања народ и народна власт.

Ових 27 сеоских омладинаца и омладинки, скромне наобразе и стручне спреме, полазе пуни полета у запустела села бинског округа, чврсто одлучни да пруже све од себе за добро народа и своје напаћене домовине и за њен просвјетни и културни напредак.

Овим младим, неiskusним људима потребна је помоћ и подршка у раду, а они су тврдо увјерени да ће им она бити у пуној мјери и пружена. В. Л.

За четничке бандите нема спаса

Многи ће наш човјек данас још питати, шта би са оном разбојничком руком која је позната народу под именом «краљева војска у отаџбини» или «Бујићеве четници». Ти бандити су недавно напустили Сјеверну Далмацију и Јику, примивши претходно добру лекцију народних борца и осветника као плату за своја прљави дјела у служби краљу и Дражи Михаиловићу.

Гдје су се сакрили ти бандити? Недавно је на ослобођеној територији стапао саобраћајни чиниовик из Грачаца, Илија Веклић, који је у талијанској интернацији провео три године. На путу у свој крај наишао је и на скупине четничких бандита по Истри и Приморју. Они се налазе на бијегу за Њемачку. С њима је и њихов «војвода» Бујић. Ти «ослободници» стоје искључиво под командом немачких официра и под надзором гестапа.

Илија Веклић састао се са неким својим ратним знацима, па их је у разговору питао, какав је њихов даљњи циљ и правац и шта су њихове намјере. Они којима је ваљда још остало трупањ савјести одговорили су му: «Шта ти ми знамо куда ћемо и шта ћемо. Да смо досада својом главом мислили, не би ни дошли овамо. Кад смо дошли туђом памети за нас морамо ићи и надале, па нека нас враг лопи као што ће нас и одијети. Сад знамо што раније нисмо знали, а то је да смо потпуно изгубљени. Док будемо могли да што упљачкамо, добро је, а кад тога више не буде, знамо да нас чека народни суд.»

По неки мудријаш између њих тјешило би их како су се они борили за краља и за Савезнике, па сада иду к њима, да их они заштите и спасу од народнога суда. Он дакле ипак зна да је толики грешник да му треба спасавати главу. Не апа само то, да тога спаса неће наћи тамо гдје мисли да га тражи, и да ће га снајни казна коју је заслужао. Они данас бјеже од парола и народнога суда, и ако знају да немају куда побјећи.

Четнички бандити ово су већ и увидјели, а то треба да знају и сви они који још данас гаје било какве наде у повратак старог.

ЗАБРАЊЕНО УНОШЕЊЕ У НАШУ ЗЕМЉУ НОВЧАНИЦА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДИНАРА, СРПСКОГ ДИНАРА И ХРВАТСКЕ КУНЕ

Министар финансија издао је рјешење којим забрањује унос из иностранства новчаница, које гласе на југославенске динаре у сваком из-

носу, затим новчанице које гласе на српске динаре у износу преко 5000 динара и новчанице које гласе на хрватске куне у износу преко 10.000 куна.

Спомен на друга Милутина Караса

Ми се боримо за људе, за њихову срећу. То је оно основно што нас дијели од фашиста, од свих наоодних непријатеља — непријатеља људи. Данас Хитлер, иако је пораз њемачке војске више него очиг, шаље у смрт милијуне шваба, само да себи продужи који дан живота. Нема у њиховом «фареру» сажаљења за њих.

А за нас сваки човјек претставља велико благо. Смрт сваког нашег борца, као смрт човјека, који би, да нема фашиста, живио и био сретан, претставља и тугу и губитак. Није то слабићи. Тај нас осјећај не онеспособљава за борбу. Он нас снажи, јача нашу мржњу против оних, који у живот унашају јад и бол, а та нас мржња, баш она, гони у прве борбене редове.

Посебно благо за наш покрет претстављају животи наших првоборца. Њихова су дјела путоказ за борбу, они су нас повели њеним путем. Без њих неби те борбе било, а без ње нема живота. Зато они живе у нама, они су саставни дио наших најличнијих осјећаја. И кад некога од њих нестане, кад га убије непријатељ, ми осјећамо, да смо дали, да је за слободу народа дао свој живот неко наш, најљубља, најрођенији.

Један од таквих наших бораца био је и првоборца Кордуна, маор, начелник Шгаба XXXIV дивизије, наш пали друг Милутин Карас.

Док је био жив осјећали смо, да га његова дје ла чине блиским, нашим, али кад су га убили, она су тада, заиста први пут право, оживјела у нама. Сјећања, мисли су их обгрлиле, оживјеле сјајем који се не гаси.

Кордун, јесен 1942. Омладинца, жене, дјеца, сав народ општинe Перјасице похрлио је на збор, у скровити шумрак виш: Коране. Чуло се: «Доча ће Милутин, да се опрости прије одласка у нове борбе». И нико није хтио изостај од тог опростаја.

Прошло је лето, жарко и плодносно, али својце још топло, скоро снажно грије, у своје знаке као да улијева сву своју посљедњу снагу и као да би хтјело да је задржи, да никад не престане објасвати и гријати људе, народ, који се толико паги. У његовим се аракама љеска, посебном љепотом сјаји лише дрвећа, и оне блистају на бијелим повезачама жена.

Недалеко иза шумеће Коране су фашисти, мрак ропства, а овдје као да у самом араку титра и нека узвишена радост — неазбрвна слика љезоге. И човјеку се чини да тај дан, да та часога неће никада проћи.

Милутин је за опростај рекао само неколико обичних ријечи. Није волио много говори. Добри су људи уједно и скромни.

Али какога је счага сјајена у тим ријечима, кад их окупћен наод слуша управо с публичним поздрављем, кад их тако упија у себе.

Тишина је да се може чути како куцају срца, стогине једним куцајем.

Послије збога, још дуго у ноћи, по перјасичким селима разлијегата се пјесма омладинки:

«Ој Карасу, љубичицо бијела, оста наша Перјасица цијела.»

Што је живјело у срцу народа слушајући ријечи опростаја?

То су били сградни дачи четрдесет прве, дачи усташких покоља, ноћи, у којима је, из својих малих сеоских кућица, у смртој муци, народ вапио за помоћ.

И Милутин није изневјерио свој рођени крај.

Комунисти су говорили: снага је у нама, у народу. Окупаторим, усташким кољачима, можемо се и морамо супроставити својим срцем, истано. Српски народ никад није мирло подчносно насиље и ропство, дошас је час за слободу извајујемо, с бржуљка на бржуљкак пленеће заједн почубоци Кордуна.

И већ створени одред «Добла Каса» гуче душманс Милутина соде вуче к његовим борцима. У сусрету с њима обећава: «И Перјасица ће своје груди октити најљепшим наситом, најчистијим брочица!» Нешта ми заједом он окуља пове њне јунаке. Ускоро је она јошасно проговорила, проговорила понсно и сав Кордун.

Истина, перјасички одред броји само 12 бораца, али то је неочељив број, јер је он радио стогине нових осветника.

Какав пјез, какав почас. Та мисли, јазе него зраке сунца, горе, слушајућа његове ријечи, у очима перјасичког народа.

То је била ништа дјка, да је перјасички батаљон најбољи од свих седам пратк кордунашких батаљона, а он му је био командант, илате се његове мисли.

Оне пристигу једна другу.

«Чија је то пјез, ако не на ц, да је он, син нашега краја, сгао у ред најхрабријих прво-

бораца Кордуна»

Такове мисли, таква дјела обавјала су неколико једносгавних ријечи опростаја и дала им толику снагу.

Али ништа се на том збору у очима перјасичког народа није тако снажно одражавало као вјера. Он одлази, наша бијела љубичица која је спасила Перјасицу, али какви се догађаја абвали послје његовог одласка, колико још морали претрпети, ипак народну борбу не може нико уништити, и он, био код нас, или далеко од нас, учиниће све за нашу слободу.

Перјасица није остала цијела, до темеља су је спасили фашисти, али борбу на пу нису могли зауставити ни уништити. Она је из дана у дан јачала. И од кордунашких батаљона постале су бригаде, кодунашка дивизија, а Милутин је у њеним јединицама до посљедњих дана живота вршио разне руководећа војне дужности.

Четрдесет четврте Милутин је био командант групе партизанских одреда Кордуна. У његовом штабу налазио се је, притајен на одговорној дужности, и издајца, четник Стево Косановић (Јабучар). У нези с гестаповцем Јуцом Еремићем он је хтио да унесе раздор, да распе јединице одреда. Јасно, то му није успјело. Био је окриван. Пзводом тога Милутин није касније једном рекао: «То су бити најтежи часови у мом животу, нисам имао нигдје миза, неподношљиво ме је мучила мисао јесам ли био довољно будан, како га и сам прије открио». Док је изговарао те ријечи, и ако је то већ прошло, лице му је потамнило од душевне муке. Ово нам је говорио како је он дубоко срцем и мозгом скватио братство, најчистије циљ наше борбе.

Данас је та лица у нама сиса који се не заборава.

Ма како била велика дјела, велики натези, које улажу у борби наши борци, наши народи, чини нам се све то позве обично и разумљиво, јер то је за слободу. Није то ништа чудновато да дачи с снаси брзад, снага народни официра, који је сквапно напустио новог ничица разговара, да жети и нагори, да што прије и боље озиди љезе.

Али како је то заправо велика ствар, како су драгодјене те жеље, та назогања. Милутин није једном рекао: «Треба учити, много учити, данас се пред нашу војску постављају нови задатци, данас се од сваког нашег борца, а погодево официра, осим

храбрости тражи у много анања». Он је то тако рекао да смо осјетили да је то његово дубоко ујеђење, дјело које он спроводи у живот. Али сад тек право схваћамо значење тих ријечи. Оне нам употпуњују његову славу.

Такав је био Милутин, храбар и скроман, одан и свијестан народне ствари, свима нама тако близак, тако драг. Није то нека обична вева, како би се грубо рекло, вева људи који се боре за исти циљ. То је вева која веже срца бораца за слободу најфинијим нитима. Наш живот, наша борба круга је, и ми често морамо такви бити, али само њена љепота и истана може породити у човјеку и најнежнија осјећања. Код нас нема никаквих и ничијих ни личних срећа ни несрећа, које не проживљавамо заједнички. Нашем Милутину се је, недавно, нешто праве његове смрти родно син. Он му се је много, много радовао, али то није била само његова радост. Његова срећа била је наша срећа.

Дубоки, истински осјећаји увијек су тихи. И туга је тиха, као погреб, као мир на гробовима. И наша туга тиха је у мислима њености на наше пале борце. Тиха, дубока, незаборавна, ко зраке сунца на лишћу дрвећа или у одразу на бијелим повезачама жена, у очима перјасичког народа који се заваљује и вјерује. Али она је таква да мога и проговорити, снажно проговорати. И говори — мржњом. Мржњом на непријатеља људи, непријатеља живота.

Над кољевком његова сина не треба плакати. Треба му пјенати успаванке о тој мржњи. Нека се храни њоме, нека га она диже, чека му кад одрасте свака кап крви говори да без ње нема живота, да без ње неће сачувати, уживати плод борбе у коју је уложено стотине хиљада живота.

Још имамо много непријатеља, рекао је посљедњих дана друг Тито. Има их. Не да се зло тако лако искоријенити. Ми смо већ побједили, али требаће дуге и жалаве борбе да зло са коријеном ишчупамо. Син ће Милутинов такође радити на томе дјелу. То чу је аманет његова оца и нас свију. А само наша велика и света мржња даје му снаге да дјело изврши до краја. Тако ће осветити свога оца и свију нас и моћи рећи: «Мој отац није мртав, он живи у мени, он је побједо непријатеља људи.»

Маша

Омладина Кордуна гради пругу Војнић - Вргинност

У знаку прославе «Свјетског омладинског тједна» 2000 омладинки из читавог Кордуна дошло је 21 марта на градњу пруге Војнић—Вргинност. На рад је стигло преко 700 омладинки из котара Служа, 50 км далеко од мјеста градње, чиме је службена омладина показала да је достојна заставнице «Најбољој омладини» коју је добила од Округног одбора УСАОХ-а. Омладина је стигла на рад постројена у ратне баталјоне, под националним заставама пружајући борбене пјесме. Било је ту и неколико старијих жена, које нису училе изостати, јер — кажу оне — «и ми ћемо се носити на пругу, на треба и да радимо.»

Радило се ударнички — такмичило се међусобно од појединца на до баталјона. Котар Војнић највише је такмичење Служу, а топунџачки баталјону Цвијановић Брда, који носи заставу котара Служа. «Заставница мора бити напла, па макар што било», говориле су омладинке из Војнића и почеле ударничким радом, али омладинке Цвијановић Брда одговарају «Носити смо је дучо, па и сада пред крај рата не дамо је из руке» и још са већим полетом наставиле рад. Ударнички позив другарице Косијер Милке из Цвијановић Брда «Јуриш другарице, за нас се пруга гради» претворило се великом брзином од баталјона до баталјона, тако да је готово на 8 км одјекнуло само «Јуриш, јуриш, патријед ударнички.» Многе омладинке већ су радиле неколико дана на пестима, али не осјећају умор. Марта Новаковић из Војнићнице ради већ седми дан и на ужит да ли је уморила, каже: «Још се 8 дана неби уморила.» На раду су уз сељачку омладину и грађанска омладина Служа и Топунџа која хоће да својим радом достигне ударничку сеоску омладину. Омладинке Служа су се нарочито добро олазиле. Од 57 дошло их је на рад 55.

И пионирки, којих је такође био већи број настојали су да даду све од себе како би пруга била што прије готова. Многи од њих већ су по-

спати ударнички. 14-годишњи Чедо Милић, као добар ударник изабран је за командира 3 чете баталјона Цвијановић Брда.

Иако се ради цијели дан омладина не осјећа умора. Увече игра се коло дубоко у ноћ, а ипак сутра ујутро сви су рано на раду.

8 км пруге завршено је за дан и ноћ, у рекордном времену, прије него се предвиђало. Постигле завршетка постројили су се ратни баталјони и омладина је формирала своје прве ратне бригаде на Кордуну, које су добиле имена најпознатијих омладинца наших у борби. За команданте и комесаре изабрани су најбољи ударнички. Служани су формирали своју бригаду «Мите Митровића» на челу са командантом Ранком Косијер и комесаром Ивом Пожегом, војничка омладина бригаду «Уроша Опачића» са командантом Милом Лонџар и комесаром Даром Орешчанин. Вргинношћанска бригада добила је назив «Милан Кљанћ», а командант јој је Вркован Марича, комесар Никовић Љуба.

Послије ове свечаности три ратне бригаде кренуле су на митинг пратене војном главбом 4 ударног корпуса. Митинг је отворила другарица Љуба Пушкар из округног одбора УСАОХ-а а секретар округног одбора УСАОХ-а друг Ђуро Затевао је укратко споменуо значај омладинског рада на пруги као и улогу омладинских ратних бригада у претстојећој сјевни. Секретар покрајинског одбора УСАОХ-а друг Раус говорио је о задацима омладине у ослободилачком рату и код обнове земље. Рад омладине на пруги, у коме је учествовало половина хрватске омладине и на копцу митинг, били су уједно велика манифестација братства и јединства српске и хрватске омладине Кордуна и њене одлучности да све своје снаге стави у службу домовине.

Омладина Кордуна прославила је ударнички «два дана рада за побједу» у оквиру прославе «Свјетског омладинског тједна.»

Народ котара Кистање на изградњи земље

С обзиром на помалкање радне снаге котарске радна група, која је недавно формирана у котару Кистање, броји само 31 особу. Од тога су 15-орица мајстори, а 16-орица помоћници. Радна група ради по сељачким, поправљачким и пољским кућама. Остале раднице у Скрадну, Веврскома и Кистањама раде на поправљачким алата и других нужних потребних погондарских предмета.

У селу Дубравице стављен је у промет мост, који је био срушен за вријеме војних операција.

Народна власт у котару Кистање посвећује велику пажњу задругарству. У ту сврху досада су основале задруге у: Кистањама, Веврскома, Скрадну, Вулићу и Братишковцима. Народ врло радо ступа у задруге,

Просвјетни рад у Покупљу

У Цветкович Брду, у Покупљу, отворила је основна школа, која ће моћи примати око 50 дјете. Ово забачено село никада до данас није могло доћи до школе, иако је то народ желио, да му дјета науче читати и писати. Бригом котарског НСО-а и Просвјетног одбора Писаревине школа је почела са радом, на опште задовољство народа. Сами сељаци преузел су једну кућу у коју је смјештена привремена школа. Да би се старијима пружила могућност да науче читати и писати, организирано је много читања у којима се неписмени подучавају. Тако само у општини Покупско, котар Писаревина, ради 26 читања у којима је учучло шестина 126 људи и жена. Читање воде учитељи, а помажу им омладинци и омладинке. Тако се наш народ издиже и на просвјетном пољу.

јер је увјерен да ће тиме бити одлачен од зеленаша и лихвара, којих је у овом котару био велики број.

Приликом «Омладинске недеље» у селу Зајвину сва омладина из околних мјесташла је на пољске радове. На раду је било 280 омладинца и омладинки, који су уз велику радост и пјесму, обрадили велике комлексе земљишта. У часу кад је рад био у пуном замаку протрчао је у близини један камион у коме су били савезнички официри. Камион је застало и официри су се дивљили омладинци, која је и даље наставила да ради.

Алфаветски течај у Скрадну похађа 20 особа. Слични течајеви биће ускоро отворени по свим мјестима, где још није могла бити отворена основна школа.

Прорадила љеваоница жељеза

У једној нашој фабрици била је љеваоница жељеза готово потпуно порушена од директних повода бомба, а већ за лијевање спровог жељеза, такозвана куполка, изрешетала крхотинама од бомба.

Та је љеваоница сада оспособљена и већ се у њој лију различити предмети за потребе фабрика и железница. За обнову љеваонице било је предвиђено 4.000 радних сати, док је захваљујући вољи и пожртвованости другова тај посао завршен за 2640 сати. У самом послу истакао се је Н. Ипшић с осталим друговима задарима, који су радити на крову фабрике и на различитим опасним мјестима.

Сада се врше радови за обнову 2 малих електричних пећи за лијевање челика и слитица. Тиме ће се омогућити лијевање челика за пољопривредни и раднички алат.

Новопазарски, сјенички, милешевски, златарски и прибојски котар припајају се Србији

Антифашистичко виђење народног ослобођења Санџака на својој другој скупштини одржаној 29 марта о. г. у Новом Пазару, одлучило је да се котареви новопазарски, сјенички, милешевски, златарски и прибојски припоје федералној Србији. Приликом доношења ове одлуке, као и у

осталом раду Друге скупштине Антифашистичког виђења народног ослобођења Санџака, Срби и муслимани дали су израза својој радости социјализма и срдачним овацијама, што се присаје, пенују братској Србији.

БОРЦИ САРАДНИЦИ

Наше патроле

Трећа баталјон II бригаде наше дивизије је на Живули. Претстражарски положај.

Наређење: «Упутите једну официрску patrolу у Синац са задатком прикупљања података и осматрања комуникација Оточац—Госпић.»

Павлица Дмитар, командир I чете и три друга кренули су одмах с вечера, да буду рано ујутро већ у Синацу. Задатак није лак. Патрола се мора пробијати кроз непријатељске редове — и негде у непријатељској позадини на погодном мјесту осматрати.

Пред њима пружила се Гацка Долина. Патрола већ осматра. По који камион пројурити цестом. Других важнијих промјена нема. Непријатељске патроле кретају у близини. Наша patrolа и даље осматра. Сада устани. Недавно од нашег италијанског народа олампачане овце, пасу наоколо. Неколико устани их чува. Патрола добро види «У» па капи.

— Пријетјеће пас — вели Дмитар и одмах створи план за напад... Усташе су након неколико хитаца побјегле, а patrolа је покупила овце и кренула у правцу базе. Дмитар, као вођа patrolе, био је у заштитници и одбијао нартаје милиционер, водио борбу, док су остали другови гојили овце и брао несталији иза домета танања.

У базу су стигли касно у ноћи. Дмитар је рапортирао: «... и догнали смо нешто оваца...»

Командант изненађен, погледа кроз прозор и онази ваги бијело стадо.

«Па тога има сва сила» — чудило се командант.

И заиста, било их је доста: — сто двадесет и пет комада.

Патрола је била весела због овог свог успјеха, а наш народ, коме су овце враћене, још веселији.

Собол

дољасик II бриг. 35. уд. див.

Братство и јединство кује се у крви

Воде се огорчена борба. Банда бјелоглаво долази са свих страна на положаје нашег другог баталјона.

Наш митраљези штећу и шаљу смртоносне рафале. Банда пада као спонгле. Највише јада задаје им наш митраљез на десном крилу. Наш пушкомитраљезац, Миле — Србин — и помоћник Франьо, Хрват, сједњени код митраљеза, заједничким снагама туку заједничког непријатеља. Банда видјевши, да се не може пробити на њене положаје, објашњава нас грапатима. Бјехов митраљезац умукне. Не чује се више...

«Брао другови — брао тројица, да

пштемо пушкомитраљезаце, погледа, да су обадва погинула од гранате.»

«Граната је пала у ров», долети сав залихан друг Миле Галовић.

Банда нас притиска, нагрће као лада. Избила је већ на наше положаје, рањени су пушкомитраљези у опасности да буду ухваћени.

Али неће. Другови под цијелу живота — дајући све на копку — изпрежући посљедње силе, износе тешко у обје ноге рањеног пушкомитраљезаца — Србина — и мртвог помоћника — Хрвата.

Малобабих Раде,

II бригада 8. дивизије

ДОПИСИ ИЗ УНУТРАШЊОСТИ

Наше јединство је неразориво

Задња непријатељска офанзива на Липу приморала је народ коренџичког и удбољског котара, да се, под најтежим условима, пребаци у села грађачког котара.

Глади, озлеби, а уз то уморни од другог ијемачења напали су ти људи на најтежи пријем код хрватског народа у Светом року. У сусрет им је пришла Марија Омолчић старица од 65 година. По незнатим пријазним ријечима могла сам закључити да је то једна од добрих и поштеких хрватских мајка. У њеној кући биле су смјештене двије избјеглице, које је, тако оне причају, Марија примила као мајка. У разговору ми је рекла Марија: «Другарице, проклет био онај ко је завадио Србе и Хрвате. Иако сам врло оскудна са храном осјећам се најсретлијом што могу ова мајка — показала је руком на малог Србина — дахранити и огријати.»

Пријазне ријечи оне старине поучале су ме да с њом дуго разговарам.

Народ својој војсци

И поред свих кампања за скупљање живих памицица за војску и пострадале крајев народ Кордуна је задњих дана добровољним прилозима, које је допио на дар својим борцима VIII. дивизије, показао своју високу свјест и љубав према народној војсци.

Тачко је недавно III бригаду пошлето народ и омладина из Будачке Ријеке, Липоваче, Клокоча, Кретиње, Кестеновица, Петрове Пољале, Дуљака, Точка, Жјвине, Батпоге, Крушковаче, Боговоље, Комесарца, Гојковца, Доње Брусоваче, и допио ра-

рам. Народ у Светом Року иако се налазио дуго времена под утицајем усташке банде, примио је избјеглице свесрдно — управо мајчински. Они на тај начин настоје да збришу љагу, коју су њихови синови и сусједи усташе бацили на народ овога села. Марија ми каже: «Неколико љопова, моја другарице, учинише да наше село има на себи срамотну љагу, коју ћемо ми, другарице, својим радом настојати да сперемо.»

У искреност ових ријечи увјерила сам се залазећи по осталим кућама у том селу. Дошла сам и у кућу жене Кате Врклан. Упитала сам у њеној кући историцу избјеглица — ситне дјечице — да ли су гладни: «Боме ипсемо, другарице, Ката нас је добро нахранила.»

Ката Врклан, иако има три сина у усташама, само за један дан је нахранила 35-еро дјете, а осталим избјеглицама развијелила је 40 кг кромпира, 15 кг брашна, 1 кг масти и 6 јаја.

Мица П.

ШИРОМ СВИЈЕТА

— Четрдесет хиљада младина и дјевојака — рудар и грађевинара из доњецког угљарског базена који је ослобођен од немачких фашистичких завојача — узело је учешћа у посљедњем скијашком и клизачком такмичењу ове сезоне. Омладина Доњецког базена, области најбољих рудника и великих постројења за прераду гвожђа и челика, држала је прије рата првенство Украјине у многим дисциплинама шпорта, док је мјесни фудбалски клуб «Стахановит» спадао у привојне клубове СССР. Четиростотине спортиста, убрајајући ту и многе доскорашње терљаче, поново су саградили највећи стадион у Доњецком базену «Стахановит» који су фашисти спалили.

У току прошле године млади рудари су подигли 100 фудбалских игралишта, 173 терена за спорт и 13 стадиона. За кратко вријеме у Доњецком базену је основано 66 фудбалских клубова, а клуб мајстора спорта, «Стахановит» поново се појавио на фудбалском пољу.

— Алжирски универзитет је промовисао за почасне докторе угледне совјетске научнике и академике: Бурденка, Тарлеа, Калицу, Бернштајна и Рубакина. Дипломе су им предале приликом једног специјалног састанка који је приредило Друштво за културне везе између СССР и иностранства. Овом састанку присуствовале су многобројне угледне совјетске личности на научног и умјетничког свјета, као и генерал Катру, опуномоћени и изванредни амбасадор Француске републике у СССР.

— Дописник албанске телеграфске агенције јавља из Аргирокастра да је 29 марта извршена смртна пресуда над неколицином ратних злочинаца. Стрелица су: Идрис Јазо, Меркез Алија, Шефкет Алија, Невруз Бело, Халил Ђони и Халил Ђони.

— Беркин, дописник листа «Дателс Нихтер» јавља, да су у вези са напредовањем совјетских трупа у Аустрији, квислиншке «влад» Цанкова, Хорије Симе, Салашаја и Нелића, премјештене из Беча нагђе у Немачку.

— Радио Букурешт јавља да је на сједици министарског савета којој је претсједвао потпретсједник владе Татареску прихваћен пројект закона који је поднио министар правде Патраскалу, о прогоњењу и кажњавању ратних злочинаца.

Личне вијести

Тражи се потпоручник Бјелајац Стојан из I чете, 1 бат. 3 бриг. 7 див. 4 Корпуса (Хрватска), који је посљедњи пут виђен у Гливи. Моле се сви они који још не знају да јаве на Уредништво «Српске Ријечи» или његовој мајци Ресановић Марији, Београд, Вестричка ул. 26.

Друг Ловре Дамјановић кот. НОО Трогир тражи обитељ Триње Бругуљаша, Велика Клиштина.

Обитељ Мије Кроче, Шибеник, моли другове из 5 Корпуса да му јаве о његовом сину Милану учитељу, за којег већ двије године не чује.

Ђуро Бранисављевић јавља својој родбини у Перјасицу да је жив и здрав са сином Бранком и да се налази у Београду, Краља Милана 17 2 спрат.

Моја кћерка Миљена Ковачевић родом из Крвавице, котар Кореница, која се у задње вријеме налазила као борац у другој бригади шесте дивизије «Никола Тесла» била је више пута рањавана. Будући да већ скоро годину дана не чујем ништа за њу, молим све другове и другарице да ми о њој јаве преко редакције «Српске Ријечи». Унапред сам захвална за обавјештење мајка Анђа Ковачевић, кухарина код Округног НОО Балшица.

Перишли Душан из Кричака, срез Дришт, тражи Милошу Гагрица, која је лаводио 1942 године преселила из Крајева у Београд. Нека се јави ујаку Душалу или редакцији «Српске Ријечи».

В. М.